

בעלי מגמה סוציאליסטית באינטליגנציה ליברלית. הצעת "חוק המיפלות" ביקשה, כביכול, להנהיג סדרים נאותים במיפלות, אך הפכה את קיומן של המיפלות תלוי ברצונו של פקיד, על פי אמות-מידה לאומניות. ההצעה של "חוק הגנת הפרטיות" התיימרה להגן על צינעת הפרט של האזרח, את היוותה למעשה את ההתקפה החמורה ביותר על חופש-העיתונות מאז קום המדינה. כדי להגן על פוליטיקאים, שני חוקים אלה היו עדיין תלויים בסוף תש"ם, אך תמיר הצליח לחוקק סופית את חוקי-הבדואים, ששלל מקורבנותיו את הזכות לעושר לפני בית-הדין, על הפקעת אדמותיהם, ואת התיקון ל"חוק מניעת הטרור", שנועד למנוע בעד סטודנטים ערביים להניף דגל פלסטיני או להשמיע סימנות פלסטיניות לאומניות, כנדרש עליידי צה"ל הנגב, בנה של אשת-השנה האזולה כהן.

יודע-דבר, שעקבו בחרדה גוברת אחרי הבולמוס של תמיר, נשמו לרווחה כאשר התפטר בסוף השנה, מתוך פוילה לעבר הבחירות הבאות.

אחד מגורמי-היסוד של האינפלציה האוטומטית טמון בסיבה שאיש אינו רוצה לדבר עליה, וגם לא שר-האוצר: אחד מכל ארבעה עובדים בישראל רתום למאמץ-הביטחון, מרוויח, צורך אך אינו מייצר נכסים. הוא יוצר ביקוש, מבלי ליצור היצע. התרופה היחידה לכך היא ניהול מדיניות לאומית להשגת שלום כולל, שתאפשר לצמצם בהדרגה את העומס הביטחוני.

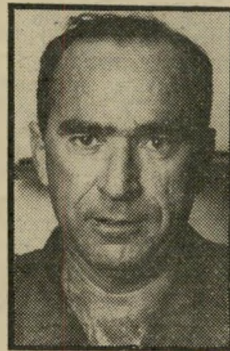
הסיבה השלישית היא חברתית. מתגלגל במדינה הון עצום, מחוץ למערכת הרישמית. "הון שחור" זה מרוכז בעיקרו בידי השכבות התומכות בליכוד ובצמרת מיפלות-העבודה. זהו הון הפועל במשק, הוא נמצא בידיים מעטות-יחסית, המכוננות אותו בצריכה של מותרות. זוהי מכונה לייצור האינפלציה.

הורביץ, איש המעורה בחיי המשק, יודע זאת היטב. הוא אף עשה נסיון דל להתמודד עם הבעיה, הציע לחייב את האזרחים להגיש הצהרות-הון, דרש לפתוח את הכספות ועוד. איומים אלה יצרו תגובה מוחצת מצד אילי-ההון, ששיתקו מייד כל נסיון בכיוון זה.

בסוף תש"ם היה נדמה שיגאל הורביץ הוא אובד עצות כמו שאר האזרחים, בהעדר סימנה אחרת הוצאה מן הגינון סימנה מאובקת — "עיסקת חבילה" איש לא האמין בה ברצינות, והורביץ זילזל בה בגלוי. אך מחוסר סימנה אחרת, נערך פולחן מסביב לסוס זקן זה, כאילו היה סוס-מירוץ אציל העומד בכל רגע לפתוח בשעטה.

בעתון

איתן: חינוך לערכים



הבעיה הביטחונית העיקרית של ישראל בתש"ם היתה בעיית משרד-הביטחון עצמו. אחרי שערך וייצמן פוּש מתפקיד השר, לא הצליח מנחם בגין לאייש את התפקיד, וקיבל אותו לידיו. בהיותו שר-לא-תושב, לא יכול היה להנהיג את המערכת. תפקיד זה נפל מעצמו לידי רפאל (רפול), איתן, ששמה לקבלו על עצמו — הדבר האחרון שעלה על דעתו של וייצמן כשמינה אותו לתפקיד הרמטכ"ל.

עם הפרישה, נתקעו יתדות גם בגלגלי הרפורמה העיקרית שהנהיג וייצמן בצה"ל: הקמתה של מפקדת כוחות-השדה. בניצוחו של האלוף ישראל ברק, מול פני ההתנגדות הכללית לחידוש זה מצד המערכת, ובהעדר הגיבוי של וייצמן, היה עתידו לוטה רפול.

מיבצעי-הקומנדו הקטנים בשטח לבנון, שבוצעו במשך השנה, לא היו מיבוחן של ממש לרמטכ"ל. בשטח זה היתה מומחיותו מאז ראשית דרכו, והמיבצעים הצליחו מבחינה צבאית.

נראה כי, רפול" ראה את אחד מתפקידיו העיקריים — ואולי העיקרי ב"חינוך", הוא הקים בתי-ספר לחיילים, מצא להם את האמצעים הדרושים, למרות הקיצוצים בתקציב-הביטחון, שביגללם התפטר וייצמן. הוא השקיע בהם את מיטב מירצו. הישג זה הישגים רבים.

אחרים שאלו לטיב החינוך, שהרמטכ"ל מבקש להעניק לחייליו, כאשר שם רפול את ידו גם על החינוך האזרחי, באמצעות הרעיון הפעיל טלוויזיה-של-בוקר מטעם גלי-צה"ל, התעוררה השאלה אם אין הרמטכ"ל מתכוון לאינדוקטרינציה פוליטי-אידיאולוגית, ברוח השקפותיו הלאומניות-הקיצוניות, שלא היו רחוקות מדי פיסות גוש-אמנונים.

אין ספק כי איתן הוא אחד האנשים האוטנטיים במדינה, איש העשוי "מיקשה אחת". עולמו הרוחני הוא פשוט, עולם של בסיסיות לאומית, מויגה של ערכי ארץ-ישראל העובדת מימי-עברו, רוח צבאית-צנחנית ולאומנות נחלת. הניסיון לכפות מויגה זו על המדינה, באמצעות כלים צבאיים, עלול להיות הרה-סכנות. אך הרמטכ"ל, שכלל אינו מודע לבעייתיות שבדבר, רואה בכך את הדרך להצלח המדינה.

כלכלה

הורביץ: הבשר החי



בעיני האזרח, התמקדו כל צרותיה הכלכליות של ישראל במילה אחת: האינפלציה.

בשטח זה הגיעה ישראל לאלופות העולמית, כשהיא נאבקת עם המישטר הצבאי הכושל של ארגנטינה, שאיים על שיא זה.

כלכלני ישראל, באוצר ובנק ישראל, דמו לחבורת גנרלים נבוכים, שהכניסו את צבאם לבוך, ושניסו לחלצו ממנו באותם אמצעים שבהם הכניסו אותו לשם. הם סברו שאם אך יגבירו את אותן השיטות ויפעילו אותם, עוד יותר, תהיה בכך ישועה.

שימוחה ארליך, שנשמע לעצותיהם, הודח מתפקיד שר-האוצר, במקומו בא יגאל הורביץ כגואל וכמושיע. הורביץ הוא אמן יחסי-הציבור. כשנכנס לתפקיד, זכה באשראי כביר, הכל רצו בהצלחתו. הוא עשה רושם כאדם היודע מה שהוא רוצה, הבטיח "לחתוך בבשר החי", אך ההודשים עברו, המליצות המצלצלות דהו, והמצב נשאר כפי שהיה מילבד הפצעים בבשר החי של השכבות הנמוכות.

האינפלציה הישראלית מורכבת לפחות משלושה גורמים עיקריים: האינפלציה העולמית שמקורה בעליית מחירי הנפט, מעמסת הביטחון וההון השחור, אין תרופה לסיבה הראשונה, והיא מבטיחה אינפלציה של 10% עד 20% לשנה. אך הסיבה השנייה אינה גזירה מן השמיים, היא תלויה במדיניות הלאומית, ודווקא בשטח זה נמנה הורביץ עם הניצים הקיצוניים, שאינם רוצים רק לנהל מדיניות המחייבת מערכת-ביטחון עצומה, אלא גם לבזבז מיליארדים על התנחלויות בשטחים המוחזקים.

עיתונות

הלוי: סקופים מדומים



שורה ארוכה של סקופים ישראליים — רובם מעציבים מאוד — פורסמה השנה לראשונה בחו"ל. הצנזורה אסרה את פירסומם בישראל — ורק אחרי שהסתננו החוצה, בדרך-לא-דרך, ופורסמו בעיתונים זרים, הותר לעיתונאים המקומיים לפרסם.

כך פורסמה בשנת תשל"ט פרשת הסגן דניאל פינטו, רוצח-האזרחים בדרום-לבנון, והשנה פרשת סגן-אלוף אריה שדה, שרצח שבוי אחריה באה פרשת תת-אלוף רן פקר, שקידומו בחיל-האוויר הופסק בטענה שרצח שבויים, ושהטיח את אותה האשמה בפני מאשימו. משום-כך היה זה אך טבעי שאיש-עיתונות של תש"ם יהיה האיש שפיברק שני סקופים שפורסמו בחו"ל, דודו הלוי הוא עיתונאי ישראלי, הכותב למען עיתונים אמריקאיים.

בראשית השנה הסעיר את ממשלת-ישראל כאשר פירסם בשבועון טיים סקופ על חוות-דעת של רופאים אמריקאיים, שנקראו לארץ, כדי לבדוק את לבו של מנחם בגין. מכיוון שטיים לא יכול היה להמציא חוות-דעת זו, נאלץ השבועון להתנצל רישמית, בפעם הראשונה במרוצת חייו הארוכים.

בסוף השנה נסערה הממשלה ביגלל סקופ אחר של הלוי, הפעם בווינגטון טטאר. הוא סיפר על פרוטוקול של שיחה סודית, שבה הורה מנחם בגין לראש שרות-הביטחון, ששמו הוזכר בכתבה, שלא לגלות את המתנקשים בחיי ראשי-העיריות של שכס ומאללה, גם הפעם לא יכול היה העיתון להמציא את המיסמך. הלוי צפוי לאישום פלילי על פירסום שמו של ראש השב"כ, ובינתיים העדיף להישאר בחו"ל.

גם בארץ לא חסרו סקופים מדומים. אך הידיעות המעניינות ביותר בעיתוני תש"ם באו מהדלפות, והם סיפרו על אימרות-כנף של הבריה-הממשלה ואיש-ייצבור זה על זה.

פרשת-השחיתות הגדולה ביותר של השנה — פרשת שרידהות אהרון אבו-הצירא — לא התפרסמה כתוצאה מחקירה עיתונאית, אלא תודות לעברות המישטרה, אם כי העולם הזה פירסם חלק מן החומר עוד ביוני 1978 — מבלי שהדבר יעורר תגובה בציבור האדיש.

עבודה טובה במיוחד עשו כמה כתבים של עיתוני ישראל בשטחים הכבושים, ובראשם יהודה ליטאני (הארץ), דני רובינשטיין (דבר) ואמנון קפלויק (על המישטר).

חברה בריאה זקוקה לעיתונות ערה ולוחמת. אולם במרוצת תש"ם נעשה הרבה כדי להקהות את חוד העיתונות ולמנוע את פעילותה. בראש ההתקפה עמדה הכנסת. גישתה העוינת לעיתונות התגלתה השנה פעמיים: פעם כאשר קיבלה בקריאה ראשונה הצעת-חוק פרטית של דוד גראס, דוב שידנפקי, ובנימין הלוי לאיסור פירסום שמותיהם של חשודים, ופעם כאשר קיבלה בקריאה ראשונה הצעת-חוק של שר-המישטרים שמואל תמיר, שהתיימר להיות "חוק להגנת הפרטיות", ושנועד להרוס את יכולתה של העיתונות לגלות פרשות של שחיתות.

סכנה אחרת, ואולי חמורה עוד יותר בטווח הארוך, היתה כלכלית. האינפלציה סיכנה את עצם קיום העיתונות החופשית. מחירי הנייר עלו בכל העולם בצורה מסחררת, וגם שאר העלויות של העיתונות עלו בלי פרופורציה לעליית מחירי העיתונים עצמם.

סכנה זו גברה נוכח שאיפת הממשלה להקים טלוויזיה מיסחרית, שתנהל את תעמולת הממשלה מבלי שזו תצטרך לשלם עבורה. המימון צריך לבוא מפירסומת מיסחרית — וזו תילקח, בהכרח, מן העיתונות. העיתונות, ובעיקר העיתונות היומית, שפונקה במשך שנים על-ידי הממשלות, לא היתה במהלך תש"ם מסוגלת להילחם ביעילות נגד סכנות אלה. יתכן כי בתשמ"א תצטרך להילחם על חייה.